

приреченої жити у чужих краях і в просторі чужої культури. Образ будинку є однією з основних складових культури Срібного століття як своєрідного способу буття і творчості.

Ключові слова: образ будинку, батьківщина, зігнання, туга за домом, культура Срібного століття.

* * *

УДК 261.7

Шкіль С. О.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри
філософії, Національний університет біоресурсів і
природокористування України (Україна, Київ),
lauby@meta.ua

НАРАТИВНИЙ СВІТ РОСІЙСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я У РИТОРИЦІ ОЛЕКСАНДРА ЩІПКОВА

Досліджено особливості трансформацій наративів сучасного офіційного російського православ'я у риторичній провідного спікера РПЦ Олександра Щіпкова. На сучасному етапі розвитку керівництво РПЦ намагається оновити наратив «руського міра» за допомогою ідеалів «солідаризму». Речники РПЦ вбачають втілення ідеалів солідаризму у краєвих проявах радянського менталітету. Втіленням добра в риторичній Олександра Щіпкова стає російський народ як носій особливих моральних і культурних якостей, втіленням зла стає Захід та Україна. Кульмінацією боротьби добра і зла Олександр Щіпков вбачає у «геноциді» російського народу в сусідніх із Росією країнах. У ролі спасителя у риторичній Олександра Щіпкова виступає сам російський народ, перемога якого можлива тоді, коли Європа прийме ідеали російського «солідаризму» в якості єдиного шляху розвитку в майбутньому.

Ключові слова: православ'я, сучасність, церква, Росія, патріарх Кирило.

Ідеологія «руського міра» стала одним із дієвих засобів легітимізації внутрішньої та зовнішньої політики Російської Федерації. Церковний варіант ідеології «руського міра» має яскраво виражений риторичний і наративний характер. Останніми роками відбуваються радикальні зміни у наративному світі російського православ'я взагалі та у риторичній, що стосується «руського міра» зокрема. Релігієзнавчий аналіз актуальної риторичної РПЦ та сучасних трансформацій наративного світу російського православ'я дозволяє краще зрозуміти політику РФ та РПЦ щодо України.

Стан дослідження. Комплексне релігієзнавче дослідження змін риторичної РПЦ можливе лише при застосуванні наративного підходу, контекстуальної герменевтики і соціально-політичного аналізу. Дослідження трансформацій наративного світу сучасного російського православ'я частково було здійснене в роботах Сергія Філатова, Бориса Кнорре, Олега Морозова. У колективній монографії «Православна церква при новому патріархові» проаналізовані зміни риторичної та наративного світу російського православ'я у 2009–2011 роках [1]. Аналогічна монографія «Монтаж і демонтаж постсекулярного світу» аналізує подальший розвиток трансформацій у російському православії у 2012–2013 роках [2; 3; 4]. Наукова методологія, запропонована зазначеними дослідниками, дозволяє здійснювати аналіз низки публікацій, виступів та інтерв'ю представників РПЦ за певний хронологічний період. Нами аналізувалися два етапи трансформацій церковної риторичної РПЦ за нового президентства В. В. Путіна [5; 6]. В ході нашого дослідження ми виділили два великі повороти до правої (2011–2013 роки) та ультраправої (кінець 2013–го – 2015 роки) риторичної. Перший поворот ми пов'язуємо із реакцією на події навколо протестів на Болотній площі [5], другий – із реакцією на український Майдан [6]. Нові трансформації у риторичній РПЦ сталися у зв'язку із тим, що 24 грудня 2015 року одіозний В. Чаплін

був відправлений у відставку і перестав бути одним із офіційних спікерів церкви [7]. Призначений замість нього О. Щіпков [8] займає не менш антиукраїнську позицію [9], але його риторична та ідеологічна стратегії мають власну специфіку. Релігієзнавчий аналіз трансформацій риторичної РПЦ у кінці 2015–го і у 2016 році та наративів, які ця риторика містить, є актуальним науковим завданням, а розробка відповідної проблематики має велике теоретичне і практичне значення.

Мета. За допомогою аналізу риторичної, яку використовував у 2015–2016 роках один із чільних спікерів РПЦ Олександр Щіпков дослідити особливості сьогоденних трансформацій наративів сучасного офіційного російського православ'я.

У кінці 2015 року патріарх Кирило ініціював зміну в когорті офіційних спікерів РПЦ. 18–го грудня з поста відповідального редактора «Журналу Московської Патріархії» було звільнено Сергія Чапліна, який більше п'яти років керував головним періодичним виданням РПЦ [10]. Другим, і більш резонансним стало звільнення голови синодального відділу із взаємин Церкви та суспільства протоієрея Всеволода Чапліна [7]. Відповідальним за зв'язки із органами державної влади та неурядовими організаціями було призначено відомого публіциста Олександра Щіпкова [8], автора книги «Традиціоналізм, лібералізм і неонацизм у просторі актуальної політики» [11], численних статей, в яких релігійний фундаменталізм дещо прихований за науково-публіцистичною риторикою. Публіцистика Щіпкова являє собою втілення одного «мета-наративу», що мав би стати основоположним для росіян як спільноти, формуючи релігійний та світський світогляд, відповідаючи на чотири основні світоглядні питання: «Хто ми? Де ми? Що не так? Де вихід?». Якщо звичайно спікери РПЦ власну спільноту «Ми» ототожнювали із православними вірними Московського патріархату, із різноманітним за етнічним складом і мовою населенням «руського міра», то у риторичній Щіпкова «ми-спільнота» – це завжди «руськіє», росіяни як етнічне і національне ціле. Згідно із цим спікером РПЦ росіяни знаходяться у момент найбільшої кризи власної історії, пов'язаною із зовнішніми та внутрішніми викликами. Уособлення зовнішніх викликів та ворогами росіян як «ми-спільноти» стають не лише Захід, але і Україна. Згідно із Щіпковим людство вступає на наших очах у постсекулярний стан, оскільки релігія повертається у публічний простір, у ряді регіонів світу наявне релігійне піднесення, теорії секуляризації зазнали поразки разом із прогресистськими моделями розвитку історії. Таким чином, згідно із речником РПЦ, втрачає власні основи модель співвідношення релігійного і секулярного, яка панувала з часів Просвітництва. Між релігійним та світським вже не існує якоїсь значимої межі, але вони однаково перебувають всередині «політичного». Згідно із Щіпковим, від власних ідеалів відмовляється Захід, оскільки для сучасного неолібералізму нібито стає властивою цілковита відкритість до ультраправого консерватизму і використання на свою користь релігійного і квазірелігійного фундаменталізму у «боротьбі цивілізацій». На думку цього спікера РПЦ Захід та його сателіти переживають трагічну трансформацію від неолібералізму до неофашизму, і росіяни нібито стали тим «іншим», яке сучасний західний і прозахідний прихований і відвертий фашизм намагається знищити. Нетерпимість до росіян на думку Щіпкова викликана

тим, що ця спільнота змогла зберегти неперервну живу традицію. Для доведення цієї тези спікеру РПЦ доводиться вписувати радянський період історії у загальне річище розвитку російської православної цивілізації. На думку Щіпкова, СРСР намагався реалізувати ідеали «солідарного суспільства», які не просто суголосні традиційним увявленням про «соборність», а прямо тотожні їм. Звичайно, такого роду підходу далекі від істини. Але Щіпков вперто наголошує на тому, що не лише прагнення росіян до справедливості та солідарного суспільства були частиною російських пошуків, але й до 1980–х років у СРСР солідарне суспільство було в цілому побудоване. Таким чином, до російського народу як «Ми–спільноти» зараховуються ті народи, які входили в СРСР, – якщо вони хоч у якійсь мірі приймають російськомовну культуру. Також Щіпков намагається довести, що українці мають належати до російської «Ми–спільноти». За його увявленнями українці (за виключенням галичан) не лише колись були «русскімі» як «малороси», але є такими і зараз, оскільки претендують на спадщину Київської Русі [12]. Саме існування України як цілісної держави у її сучасних кордонах є викликом для Росії, для ідентичності «русскіх». Такий виклик пов'язаний на думку Щіпкова із тим, що Україна виконує роль «іншої Росії», другої держави «русского народу». Характерним є таке висловлювання спікера РПЦ: «Сьогодні жорстко заточені під пропаганду українські ЗМІ впроваджують в голови населенню міф, згідно з яким українці – і є «справжні русскіє», «біла раса князя Ярослава», а москалі суть ординці або монголоїди, але точно не «русскіє». Це є війна за традиції і ідентичність. Історично існування України як альтернативного російського проекту означає розпад єдиної Росії і навпаки. Тому що не може бути дві країни русскіх з однією традицією, але ворожими ідентичностями, це нонсенс» [12]. Звичайно, що такої відвертості від спікера РПЦ раніше не доводилося очікувати. Лише загострення антизахідних та антиукраїнських настроїв могло трансформувати наратив із імперіалістично–наднаціонального до вузьконаціоналістичного. Фактично, Щіпков пропонує сучасній Росії повторити «югославський сценарій», збираючи «русскіх» як найбільший роз'єднаний народ, загарбуючи території населені росіянами і тими, кого він відносить до росіян (українці, крім галичан; білоруси). Жодної думки, навіть формальної, щодо плекання ідентичності кожного народу російського світу, у наративі Щіпкова немає і не може бути. У цьому спікер РПЦ формально розходить ся із заявами патріарха Кирила, який із початку 2010 року і до сьогодні визнає право різних національностей, в тому числі – українців, на власний розвиток і самостійне державне існування. До призначення Щіпкова розмови про «єресь українства» і необхідність покінчити із самостійною Україною можна було почути лише від неофіційних спікерів РПЦ, таких як К. Фролов. Отже, відверта антиукраїнська пропаганда у її крайніх формах повного заперечення права України на існування стала частиною офіційного дискурсу РПЦ після призначення Щіпкова.

Теза про те, що Україна є головною загрозою для сучасної Росії, для ідентичності та існування російської «Ми–спільноти», знаходить своє повне вираження тоді, коли пропонований Щіпковим наратив відповідає на питання «Що не так?». Православний публіцист заявляє, що сьогодні триває геноцид російського народу, який

нібито розпочався ще під час Першої світової війни, тривав за часи більшовицького правління, систематично провадився Гітлером (на його рахунок Щіпков відносить смерті «18 мільйонів росіян»), продовжився у більшості сусідніх із РФ держав після розпаду СРСР. Кульмінацією геноциду спікер РПЦ вважає нібито цілеспрямовані акції проти російського населення Новоросії, яка, на його переконання, мало право на проголошення власного суверенітету [12]. Щіпков голосливо заявляє, що етнічні чистки були політикою уряду України після революції гідності. Населення Сходу нібито систематично винищувалося як «інше». На користь цієї тези Щіпков наводить найменування сепаратистів «колорадами» і «совками». На думку спікера РПЦ вже ці найменування нібито санкціонували винищення росіян («русскіх») на Сході України [11]. Намальована у руслі російської пропаганди картина нібито існуючого «геноциду» росіян в Україні стає для Щіпкова приводом для найменування української влади «неонацистською», а сучасних українців віднести до числа фашистів. Риторична аргументація на користь цього можлива лише завдяки маніпуляціям із терміном «фашизм». Наприклад, Щіпков стверджує наступне: «Умберто Еко виділяв аж чотирнадцять ознак фашизму. За ним нічого визначити неможливо, навіть запам'ятати їх складно. Я вважаю, що у цього явища може бути тільки одне визначення – нерівність. Нерівність, зрозуміло, не майнова, а біологічна, культурна, правова. І застосування сили для збереження нерівності. Це ідея неповноцінності тієї чи іншої групи, щодо якої «закон не писаний». «Неповноцінність» може мати різні маркери: національний, культурний, цивілізаційний. Фашизм виник разом з колоніальною експансією – як її виправдання. Спочатку римські папи видавали булли, що дозволяють забирати землі у «нехристиянських народів», що супроводжувалося зачисткою цих земель від аборигенів. Що нового придумав Гітлер? Всього дві речі. По–перше, він зробив знищення людей швидким і технічно досконалим. По–друге, він просто переніс в центр Європи ті методи, які раніше застосовувалися лише на околицях світу» [13]. На думку Щіпкова західний лібералізм переходить до логіки колоніалізму та фашизму тоді, коли не вистачає ресурсів, йде мова про боротьбу за владу над світом, що глобалізується [11]. Трансформація суспільства відбувається шляхом поступової відмови від правових обмежень, переходу суспільства до стану гострої соціальної конкуренції, повернення до соціал–дарвінізму, коли правовий порядок лише оформлює право сильнішого і легітимізує приниження чи зниження слабкішого.

Щіпков переконаний, що відмова Заходу від традиційних християнських цінностей, які є справжніми європейськими цінностями, є відмовою від моральних зобов'язань взагалі [11]. Еліти та суспільство Заходу не зв'язані моральними нормами підтримуються «нацистські» режими та ісламський релігійний фундаменталізм скрізь, де це матеріально вигідно і не загрожує існуванню Заходу. Трансформації від лібералізму до фашизму Щіпков пов'язує із архаїзацією як невдалими варіантом повернення до традиції. «У 2014 році ми стали очевидцями страшної події – легалізації фашизму. Ультраправий переворот і геноцид росіян на Україні були підтримані провідними західними країнами. США і Канада демонстративно проголосували проти резолюції ООН про неприпустимість героїзації нацизму.

Це знакова подія означає, що ліберальне суспільство вступає в стан неоархаїки, як це мало місце в 1930–і роки» [15]. Характерними для спікера РПЦ є наступні узагальнення: «Сьогодні ми спостерігаємо архаїзацію суспільства і його дрейф до стану «нової дикості». Звідси міркування європейських політиків про Україну як «форпост цивілізації». Втім, твердження, що Росія «не відповідає демократичним стандартам», вже навряд чи може когось обдурити. Евфемізми – продукт мови, а не політичної реальності. Ця фраза маркує Росію як «неповноцінну» державу, населену «неповноцінними» людьми – ватниками, колорадами. Неофашистська модель в рамках лібералізму часто вибудовується шляхом зміщення кордонів толерантності. На одних толерантність поширюється, на інших – ні. Умовою захисту прав однієї групи є знищення прав іншої. Спорідненість двох ідей – фашистської і ліберальної – очевидна. Обидві вони засновані на ідеї природного відбору, перенесеного на людське суспільство. Інакше кажучи, найсильніші повинні виживати за рахунок слабких. В епоху соціалізму цю доктрину прийнято було називати «соціал–дарвіністською»» [15]. Отже, на думку Щіпкова Захід і Україна відносно росіян та Росії виступають як постліберальні та неліберальні неонацисти, і знищення росіян є рисою сучасної ідентичності «цивілізованого світу» і українців. Звичайно, що така есхатологічна реальність немає нічого спільного із реальністю, і усі псевдо–наукові викладки спікера РПЦ показують лише ступінь патологічності дискурсу і його особисто, і церкви, яку він представляє. До відвертої патологічної брехні призводить Щіпкова намагання виправдати агресивну політику РФ стосовно сусідів, намагання перекласти вину за сучасні події в Україні на саму Україну та Захід. Розходження між реальністю і риторикою, нехтування інтересами українців є настільки глибокими, що не дивно, що такі наративи спричиняють масову прихильність в українському суспільстві до УПЦ КП і катастрофічне падіння популярності УПЦ МП.

Звичайно в наративах РПЦ відповідь на світоглядне питання «Де вихід із кризи?» пов'язувалася із спасительною роллю церкви. У наративі Щіпкова роль спасителя переважно відведена самому російському народові, іноді – його національній та церковній еліті. «Чарівним» засобом для спасіння стає поєднання традиціоналізму із ідеями християнського соціалізму. «майбутнє постсекулярного суспільства – це не стільки поворот до традиції, скільки боротьба за традицію. Ліберальному правому традиціоналізму можна протиставити тільки «лівий», соціальний традиціоналізм. Печерному язичницькому «праву сильного» – традицію християнської справедливості. Ідейна конфронтація неминуха, але відтепер вона буде проходити в сфері традиційних смислів, а не політичних доктрин. Той, хто здатний заговорити від імені традиції і змусити суспільство слухати себе в цій якості, той і оволодіє ситуацією» [11]. На думку Щіпкова саме росіяни здатні здійснити теоретичний і практичний синтез солідарного традиціоналізму, вільного від впливу правої ідеології. Таке твердження є доволі дивним, оскільки традиціоналізм у суспільному полі завжди пов'язаний із правими та ультраправими політичними проектами. З іншого боку, соціалістичні ідеї не були зовсім чужими для класичного фашизму, а навпаки органічно входили

у відповідний світоглядний синтез. Штучне розділення політичного неотрадиціоналізму і солідаризму на правий та лівий, їх протиставлення є умоглядною і риторичною конструкцією, яка покликана приховати фашизацію російської світської та церковної риторики, а також відповідні суспільні світоглядні трансформації. На думку Щіпкова настання нового середньовіччя є невідворотним історичним процесом, і боротьба йде лише за те чи буде це середньовіччя неоязичницьким чи християнським. На початку нової епохи неоязичництво парадоксально виступає як поклоніння людській свободі, але при цьому трансформується у напрямку виправдання трансгуманізму. Умовою розповсюдження в суспільстві такого неоязичництва у обох його формах є гоніння на традиційну релігійність, з чим і пов'язане, на думку спікера РПЦ, зростання «войовничого секуляризму» [11]. Щіпков стверджує, що російський народ може спасти самого себе, а потім і «християнську Європу» через те, що йому властиві унікальні риси: збереження неперервності і чистоти християнської традиції, потяг до справедливості та рівності, відторгнення всякого поділу суспільства на касты. Звичайно, таке бачення рис російського народу є елементами утопічної свідомості у риторичі спікера РПЦ. Особливий наголос Щіпков робить на тому, що росіянам властивий егалітаризм, завдяки якому багато у чому зберіглася сама ідентичність Росії та РПЦ. Наявність егалітаризму в ідентичності росіян дозволяє саме Росії стати місцем синтезу християнства і солідаризму, повороту до «лівого неотрадиціоналізму» [11]. Християнський солідаризм має бути засобом мобілізації вірних РПЦ, росіян, а також європейських традиціоналістів, прихильних до Росії. Перемога над правим традиціоналізмом може бути результатом «зусиль», «дій», «практики». Риторика щодо силового вирішення світоглядних суперечностей нагадує дискурс раннього фашизму і промов Гайдеггера 1930–х років. Історичні діяння, звернені ідейно мобілізованим російським народом дозволяють проявити те, що закладено у «цивілізаційній матриці», що конституює неперервність історії Росії. «Режими і уряду приходять і йдуть, секулярного і релігійності змінюють один одного в найхимерніших формах, ідеологія змінює знаки, а есхатологічний і егалітарна неовізантійський матриця залишається в історичній пам'яті. Вона – неподільне ціле. Хрещення Русі, подолання Смутного часу, Перемога 1945 року, повернення Херсонеса і Севастополя в 2014–му – все це інтегруючі смисли єдиної російської історії» [12]. Таким чином акту анексії Криму Щіпков намагається надати статусу історичної необхідності та героїчного діяння одночасно. Церква відіграє особливу роль у збереженні та відновленні ідентичності росіян тільки тому, що це на сьогодні єдина суспільна інституція, що існувала на всіх етапах розвитку російської цивілізації. «Церква – єдиний національний інститут, який існує протягом трьох епох: дореволюційної, радянської та пострадянської» [16]. Це означає, що хоча російський народ спасає себе сам і спасає Європу, але російська еліта має прийняти цінності православного християнства у їх повноті та турбуватися про церкву як особливу інституцію, розвиток якої є умовою можливості збереження ідентичності росіян. В результаті власних пошуків Щіпков пропонує свою світоглядну тріаду, яка мала б замінити застарілу «православ'є–самодержав'є–народность»: «Фундамент

традиції складається з того, що володіє безумовною цінністю для більшості. У Росії «безумовні» цінності більш-менш очевидні. Це перемога над фашизмом, православна самоідентифікація і принципи справедливого суспільства» [11]. Таким чином православ'я вписується у радянську спадщину, а остання робиться загальною для всієї російської ідентичності, для всіх правих та лівих, білих і червоних, оскільки усі вони спільно «захищають Донбас» [11].

Поки Росії не вдалося спасти Європу, на думку Щипкова нагально необхідно протиставити неоліберальній глобалізації «діалог культур», програмою-максимум якого має бути вироблення на основі ідей християнського солідаризму дійсно універсальної етики і права, програмою-мінімум – забезпечення визнання недоторканості кордонів територій цивілізацій [11].

Висновки. Дослідження особливостей трансформації наративів сучасного офіційного російського православ'я у риторичі провідного спікера РПЦ Олександра Щипкова дозволяє зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку керівництво РПЦ намагається оновити наратив «руського міра» за допомогою ідеалів «солідаризму». Речник РПЦ вбачає втілення ідеалів солідаризму у кращих проявах радянського менталітету. Втіленням добра в риторичі Олександра Щипкова стає російський народ як носій особливих моральних і культурних якостей, втіленням зла стає Захід та Україна. Кульмінацію боротьби добра і зла Олександр Щипков вбачає у «геноциді» російського народу в сусідніх із Росією країнах. У ролі спасителя у риторичі Олександра Щипкова виступає сам російський народ, перемога якого можлива тоді, коли Європа прийме ідеали російського «солідаризму» в якості єдиноможливого шляху розвитку в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Православная церковь при новом патриархе. Сб. статей под ред. А. Малашенко и С. Филатова. – М.: РОСПЭН, 2012. – 415 с.
2. Филатов С. Русское православие, общество и власть во времена политической турбулентности / Сергей Филатов // Монтаж и демонтаж секулярного мира – Москва: РОССПЭН, 2014. – С.9–42.
3. Кнорре Б. Российское православие. Постсекулярная институционализация в пространстве власти, политики и права / Борис Кнорре // Монтаж и демонтаж секулярного мира. – Москва: РОСПЭН, 2014. – С.42–103.
4. Морозов О. Легенды и мифы российской истории: историческая политика руководства Русской православной церкви в начале XXI в. / Олег Морозов // Монтаж и демонтаж секулярного мира. – Москва: РОССПЭН, 2014. – С.255–323.
5. Шкіль С. О. Трансформації наративів сучасного російського православ'я (2011–2013) / С. О. Шкіль // Гілея. – 2016. – Вип.106 (3). – С.290–295.
6. Шкіль С. О. Ідеологічна оцінка Російською православною церквою українських подій 2013–2015 років / С. О. Шкіль // Актуальні проблеми філософії та соціології. – 2016. – Вип.10. – С.182–186.
7. Журнал заседания Священного Синода от 24 декабря 2015 года [Elektronnyy resurs] // Официальный сайт Московского патриархата. – 2015. – Режим доступу: <http://www.patriarchia.ru/db/text/4304773.html>.
8. И.о. первого заместителя председателя Синодального отдела по взаимоотношениям Церкви с обществом и СМИ назначен А. В. Щипков [Elektronnyy resurs] // Официальный сайт Московского патриархата. – 2016. – Режим доступу: <http://www.patriarchia.ru/db/text/4325481.html>.
9. Щипков А. В. Русский мир и проблемы русофобии: выступление на XIX Всемирном русском народном соборе [Elektronnyy resurs] / А. В. Щипков // Официальный сайт Московского патриархата. – 2015. – Режим доступу: <http://www.patriarchia.ru/db/text/4269343.html>.
10. Сергей Чаплин: «Запрос на «священную войну» на Украине в РПЦ уже есть» [Elektronnyy resurs] // Slon.ru. – 2015. – Режим доступу: <https://slon.ru/posts/61598>.
11. Щипков А. В. Традиционализм, либерализм и неонацизм в пространстве актуальной политики [Elektronnyy resurs] // Электронная библиотека bookz.ru. – 2015. – Режим доступу: bookz.ru/authors/aleksandr-6ipkov/tradicio_172/1-tradicio_172.html.
12. «Плаха – это русский аналог Холокоста». Интервью Александра Щипкова к выходу сборника статей о русской идентичности «ПЛАХА. 1917–2017» [Elektronnyy resurs] // Религия и СМИ. – 2015. – Режим доступу: http://www.religare.ru/2_107756.html.
13. Щипков А. Интеллигент не может быть либералом [Elektronnyy resurs] // Литературная газета. – 2014. – Режим доступу: <http://lgz.ru/article/-50-6491-17-12-2014/intelligent-ne-mozhet-byt-liberalom/>.
14. Щипков А. В. Русский мир и проблемы русофобии: выступление на XIX Всемирном русском народном соборе [Elektronnyy resurs] / А. В. Щипков // Официальный сайт Московского патриархата. – 2015. – Режим доступу: <http://www.patriarchia.ru/db/text/4269343.html>.
15. Щипков А. В. Фашизм [Elektronnyy resurs] / А. В. Щипков // Омелия. – 2015. – Режим доступу: <http://omiliya.org/article/eksgumatsiya-fashizma-aleksandr-shchipkov>.
16. Щипков А. В. Православная Церковь в России служит укреплению национального единства [Elektronnyy resurs] / А. В. Щипков // Религия и СМИ. – 2016. – Режим доступу: http://www.religare.ru/2_108364.html.

References

1. Pravoslavnaya tserkov pri novom patriarhe. Sb. statey pod red. A. Malashenko i S. Filatova. – M.: ROSPEEN, 2012. – 415 s.
2. Filatov S. Russkoe pravoslavie, obschestvo i vlast vo vremena politicheskoy turbulentsnosti / Sergey Filatov // Montazh i demontazh sekulyarnogo mira. – Moskva: ROSSPEN, 2014. – S.9–42.
3. Knorre B. Rossiyskoe pravoslavie. Postsekulyarnaya institutsionalizatsiya v prostranstve vlasti, politiki i prava / Boris Knorre // Montazh i demontazh sekulyarnogo mira. – Moskva: ROSSPEN, 2014. – S.42–103.
4. Morozov O. Legendy i mify rossiyskoy istorii: istoricheskaya politika rukovodstva Russkoy pravoslavnoy tserkvi v nachale XXI v. / Oleg Morozov // Montazh i demontazh sekulyarnogo mira. – Moskva: ROSSPEN, 2014. – S.255–323.
5. Shkil' S. O. Transformatsiyi naraty'viv suchasnogo rosijs'kogo pravoslav'ya (2011–2013) / S. O. Shkil' // Gileya. – 2016. – Vy'p.106 (3). – S.290–295.
6. Shkil' S. O. Ideologichna ocinka Rosijs'koyu pravoslavnoyu cerkvoyu ukrayins'ky'x podij 2013–2015 rokov / S. O. Shkil' // Aktual'ni problemy' filosofiyi ta sociologiyi. – 2016. – Vy'p.10. – S.182–186.
7. Zhurnal zasedaniya Svyaschennogo Sinoda ot 24 dekabrya 2015 goda [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.patriarchia.ru/db/text/4304773.html>.
8. I.o. pervogo zamestitelya predsedatelya Sinodalnogo otdela po vzaimootnosheniyam Tserkvi s obschestvom i SMI naznachен А. V. Schipkov [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.patriarchia.ru/db/text/4325481.html>.
9. Schipkov A. V. Russkiy mir i problemyi rusofobii: vyistuplenie na XIX Vsemimom russkom narodnom sobore [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.patriarchia.ru/db/text/4269343.html>.
10. Sergey Chaplin: «Zapros na «svyaschennuyu voynu» na Ukraine v RPTs uzhe est» [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <https://slon.ru/posts/61598>.
11. Schipkov A. V. Traditsionalizm, liberalizm i neonatsizm v prostranstve aktualnoy politiki [Elektronnyy resurs] // Elektronnyaya biblioteka bookz.ru. – 2015. – Rezhim dostupu: bookz.ru/authors/aleksandr-6ipkov/tradicio_172/1-tradicio_172.html.
12. «Plaha – eto russkiy analog Holokosta». Intervyu Aleksandra Schipkova k vyihodu sbornika statey o russkoy identichnosti «PLAHA. 1917» [Elektronnyy resurs] // Religiya i SMI. – 2015. – Rezhim dostupu: http://www.religare.ru/2_107756.html.
13. Schipkov A. Intelligent ne mozhet byit liberalom [Elektronnyy resurs] // Literaturnaya gazeta. – 2014. – Rezhim dostupu: <http://lgz.ru/article/-50-6491-17-12-2014/intelligent-ne-mozhet-byt-liberalom/>.
14. Schipkov A. V. Russkiy mir i problemyi rusofobii: vyistuplenie na XIX Vsemimom russkom narodnom sobore [Elektronnyy resurs] / A. V. Schipkov // Ofitsialnyiy sayt Moskovskogo patriarhata. – 2015. – Rezhim dostupu: <http://www.patriarchia.ru/db/text/4269343.html>.

15. Schipkov A. V. Fashizm [Elektronniy resurs] / A. V. Schipkov // Omiliya. – 2015. – Rezhim dostupu: <http://omiliya.org/article/eksgumatsiya-fashizma-aleksandr-shchipkov>.

16. Schipkov A. V. Pravoslavnaya Tserkov v Rossii sluzhit ukrepleniyu natsionalnogo edinstva [Elektronniy resurs] / A. V. Schipkov // Religiya i SMI. – 2016. – Rezhim dostupu: http://www.religare.ru/2_108364.html.

Shkil S. O., Ph.D. in Philosophy, Assistant Professor of the Philosophical Department of the National Bio resources and Nature Management University of Ukraine (Ukraine, Kyiv), lauby@meta.ua

Narrative world of the Russian Orthodox Church in the rhetoric of Alexander Schipkov

The features contemporary transformations narratives official Russian Orthodoxy in rhetoric leading speaker ROC Alexander Schipkova. At the present stage of the Russian Orthodox Church leadership is trying to update the narrative «Russian world» using the ideal of «solidarity». Spokesman of the Russian Orthodox Church sees the embodiment of the ideals of solidarity in the best manifestations of Soviet mentality. The embodiment of good in rhetoric of Alexander Schipkov is the Russian people as the bearer of special moral and cultural qualities, is the embodiment of evil West and Ukraine. The culmination of the struggle between good and evil Alexander Schipkov sees the «genocide» of the Russian people and Russia in neighboring countries. In the role of savior in rhetoric of Alexander Schipkova supports the Russian people, victory is possible if Europe accepts the ideals of the Russian «solidarity» as the only way in the future.

Keywords: Orthodoxy, modernity, church, Russia, Patriarch Kirill.

Шкіль С. А., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, Національний університет біоресурсів і природопольовання України (Україна, Київ), lauby@meta.ua

Нарративний мир руського православ'я в риторикі Александра Щипкова

Исследованы особенности трансформации нарративов современного официального руського православ'я в риторикі вєдучего спикера РПЦ Александра Щипкова. На современном этапе развития руководство РПЦ пытается обновить нарратив «руського мира» с помощью идеалов «солидаризма». Спикеры РПЦ видят воплощение идеалов солидаризма в лучших проявлениях советского менталитета. Воплощением добра в риторикі Александра Щипкова становится руський народ как носитель особых нравственных и культурных качеств, воплощением зла становится Запад и Украина. Кульминацию борьбы добра и зла Александр Щипков видит в «геноциде» руського народа в соседних с Россией странах. В качестве спасителя в риторикі Александра Щипкова выступает сам руський народ, победа которого возможна тогда, когда Европа примет идеалы руського «солидаризма» в качестве единственного возможного пути развития в будущем.

Ключевые слова: православие, современность, церковь, Россия, патриарх Кирилл.

* * *

УДК 1:(091)

Акберов М. Г.,
диссертант, Університет Хазар
(Азербайджан, Баку), court.akberov@gmail.com

СООБРАЖЕНИЯ ОБ ИЗУЧЕНИИ ПЛАТОНОВСКОГО НАСЛЕДИЯ

Проведены значительные исследования и обобщения в связи с историей изучения Платоновского наследия, его переводы и переинтерпретации со стороны различных ученых. Автор, показав хронологическую последовательность критических идей Платона, сформированных во время путешествий в Рим (Ромы) в различные периоды с дальнейшим преобразованием в диалогах Платона, выдвинул ряд новых заключений.

Ключевые слова: Платон, творчество Платона, Платоновская Академия, линия Сократ–Платон.

(стаття друкується мовою оригіналу)

В отличие от некоторых современников, полный сборник сочинений Платона дошло до нашего времени. Это преимущество с каждым годом вовлекает все больше новых слов и высказываний об этих произведениях. Наряду с литературой на других языках о сочинениях Платона, литература на русском, азербайджанском и английском языках, переведенная с оригинала, то есть

с греческого языка, исследовала различные аспекты Платоновского наследия. Это превосходство связано наряду с грандиозностью гениальности Платона, с деятельностью учрежденной им Платоновской Академии.

Расселпоказал, что «Основные проблемы Платоновской философии состоят из изучения нижеследующих: во-первых, его Утопия, которая была самой ранней из длинного ряда утопий; во-вторых, его теория идей, представлявшая собой первую попытку взяться за до сих пор неразрешенную проблему универсалий; в-третьих, его аргументы в пользу бессмертия; в-четвертых, его космогония; в-пятых, его концепция познания, скорее как концепция воспоминания, чем восприятия» [1, с. 83].

Идейное происхождение сочинений Платона, как отмечал Рассел, были Пифагор, Парменид, Гераклит и Сократ. Он унаследовал от Пифагора (возможно, через Сократа) «орфические элементы» (Орфей являлся древнегреческим мифическим образом поэта и сочетал в себе мифические идеи существования потустороннего мира – метемпсихоза), ... от Парменида «реальность вечна», «вневременна», ... от Гераклита «в этом чувственном мире нет ничего постоянного», ... от Сократа унаследовал интерес к занятиям «этическими» проблемами и тенденцию искать скорее «телеологическое», чем механическое объяснение мира [1, с. 83].

Историческая хронология сочинений сопровождается по качеству становления Платона опытным. Его признание в философской истории как идеалистического философа было связано с исторически-политической и военной хроникой того времени, а также влиянием своего учителя Сократа и предшественников.

Хроническая последовательность Платоновских сочинений было связано с его тремя путешествиями, занявшими значительное место в его философской деятельности. Идея реальности принадлежности всех его сочинений ему самому обсуждается платониками как в античной эпохе, так и в XIX веке и до сегодняшнего дня. В этих трех этапах не были случайными интенсивные исследования Платона; так как, еще при жизни предшественники, не любящие Платона под различными предлогами высказывали свои мнения о том, что ряд его сочинений принадлежат не ему, а другим лицам. Начиная с начала XIX века будто стал переворотом для Платона, были проведены значительные анализы сущности, языка и стилистики его сочинений и эта тенденция продолжается до сегодняшнего дня (смотри: Professors – Johnon Dillon, Vasilis Polotis, Andrew Smith, Dermot Moran, Fran O'Rourke, John Cleary and Doctors of Philosophy – David Horan Peter Larsen, Tim Crowley, William Desmond и другие – Modern representatives of «The Plato Center», Trinity College Dublin, Ireland, 2016). В общем, его дошедшие до нас рукописи объединяет 34 диалога и сюда входят «Апология Сократа», 13 письма и «Похвала» (в большинстве времени последнее и еще семь диалогов – «О справедливости», «О добродетелях», «Демодок», «Алкион», «Эриксий» и «Аксиох» приписывают Свесиппину, стареющемуся дискредитировать Платона вместе с Ксенократом Халкидонем, живущим в при Платоне).

По словам античного платониста Трасила, писаря платоновских сочинений, Диоген Лаерети сказал, что некоторые из 34 диалогов Платона, действительно не принадлежат самому Платону. В этот ряд входят «Послезаконие», «Алкивад II», «Гиппарх»